

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de financiële positie van de gemeente Geldrop-Mierlo. Hiervoor beschrijven en waarderen we de risico's. Vervolgens zetten we het totaal aan risico's af tegen de aanwezige weerstandscapaciteit. Voor wat betreft het beleid over weerstandsvermogen en risicobeheersing hanteren we de uitgangspunten van de 'Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen'. Als laatste worden de financiële kengetallen gepresenteerd.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

In de raadsvergadering van 26 november 2012 heeft de raad de 'Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen' vastgesteld. De beleidsconclusies hieruit zijn:

- De gemeenteraad wordt via de planning- en control documenten geïnformeerd over de 10 belangrijkste risico's, de beschikbare weerstandscapaciteit en de ratio van het weerstandsvermogen. Tussentijds zal de raad worden geïnformeerd, indien nodig via raadsvoorstellen, bij projecten (> € 200.000,-) waar relevante risico's worden gelopen;
- De 'Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen' wordt als basis gehanteerd voor de opstelling van de verplicht voorgeschreven paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de meerjarenprogrammabegroting en de jaarrekening;
- Voor de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit worden de reserve grondexploitatie, de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves buiten beschouwing gelaten;
- Uitgegaan wordt van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van 'voldoende' (ratio > 1);
- Als de ratio weerstandsvermogen door de toename van risico's onder de 1 uitkomt zal ofwel de beschikbare weerstandscapaciteit worden aangevuld ofwel extra inspanningen worden gedaan om de benodigde weerstandscapaciteit terug te brengen. In deze situatie zal het college voorstellen doen aan de gemeenteraad die ervoor moeten zorgen dat het weerstandsvermogen weer op het gewenste niveau komt.

Inventarisatie van de risico's

In veel gevallen kunnen we de exacte waarde van een risico niet bepalen. Om de risico's toch te kwantificeren, werken we met klassengemiddelden. Deze gemiddelden leiden tot de financiële gevolgen in de onderstaande tabel. De risicowaarde bepalen we vervolgens aan de hand van de volgende berekening: Risicowaarde (€) = Kans (%) x Gevolg (€).

Het totaal aan risicowaarden vormt de benodigde weerstandscapaciteit. Omdat niet alle risico's zich tegelijk manifesteren, wordt hierbij gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Risico	Kans (%)	Gevolg (€)	Risicowaarde (€)
<p>1) <i>Wmo/Jeugd</i></p> <p>Wmo/Jeugd is een open-einde regeling. Door een mogelijke toename van het aantal aanvragen en/of een andere soort zorginzet bestaat het risico dat het budget wordt overschreden. Daarnaast is de Product-Dienst-Catalogus aan verandering onderhevig, waardoor het moeilijk is de financiële gevolgen in te schatten. Zorg kan worden toegewezen door doorverwijzers. De gemeente heeft dan geen zicht/grip op het proces.</p>	-	-	1.000.000
<p>2) <i>Algemene uitkering gemeentefonds</i></p> <p>Schommelingen in de algemene uitkering kunnen problemen veroorzaken voor het sluitend krijgen van de begroting. Op de hoogte van de algemene uitkering kan geen invloed worden uitgeoefend. De uitkering sociaal domein is vanaf 2019 grotendeels geïntegreerd in het algemene deel van het gemeentefonds waarop ook de uitkeringsfactor van toepassing is.</p>	70%	350.000	245.000
<p>3) <i>Inkoop</i></p> <p>- Als gevolg van het niet juist hanteren van de aanbestedingsplicht kan een marktpartij rechtsmiddelen aanwenden tegen een gunningsbesluit. Dit leidt tot een vertraging met financiële en juridische gevolgen; - Niet rechtmatige inkoop kunnen bovendien leiden tot een afkeurende verklaring (rechtmatigheid) bij de jaarrekening. Hierdoor bestaat de kans op negatieve publiciteit; - Contracten kunnen stilzwijgend verlengd worden tegen ongunstige voorwaarden. Of door het niet bundelen van opdrachten worden besparingsmogelijkheden niet benut.</p>	70%	350.000	245.000
<p>4) <i>Cybercriminaliteit</i></p> <p>Cybercriminaliteit is criminaliteit met ICT als middel én doelwit. Cybercriminaliteit is veelvoorkomend. Een onoplettende medewerker of een goed uitgevoerde vorm van cybercriminaliteit kan leiden tot problemen op financieel gebied, het verlies van productieve uren of tot grote privacyrisico's. De kans hierop neemt toe, er zijn cyberaanvallen geweest op gemeentes, ziekenhuizen, MKB bedrijven enzovoorts.</p>	30%	750.000	225.000
<p>5) <i>Participatiewet</i></p> <p>De uitvoering van de Participatiewet is bij de gemeenschappelijke regeling Senzer belegd. Hierin is ook de financiering geregeld. Door teruglopende budgetten komt de financiering van de activiteiten onder druk te staan.</p>	50%	350.000	175.000
<p>6) <i>GGD Brabant Zuidoost</i></p> <p>Het onafgedekte risico - zijnde € 2.300.000,- - dient te worden opgenomen in de risicoparagraaf van de deelnemende gemeenten, herrekend naar de risicowaarde per gemeente.</p>	exact	bedrag	117.852
<p>7) <i>Vennootschapsbelasting</i></p> <p>Op basis van nu bekende uitgangspunten worden de aangiftes gedaan. Deze worden besproken met de Belastingdienst. De conclusies/aanbevelingen van de Belastingdienst worden in de definitieve aangiftes verwerkt. Dit houdt het risico in dat de voorlopige aangifte afwijkt van de definitieve aangifte.</p>	30%	350.000	105.000
<p>8) <i>Belastingaangifte</i></p> <p>De gemeente is aansprakelijk voor fouten in loonbelastingopgaves, BTW aangiften, opgave BTW compensatiefonds en de WKR. Bovendien kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld voor belastingschulden van andere bedrijven op basis van inleners of ketenaansprakelijkheid.</p>	30%	350.000	105.000
<p>9) <i>Incidenten</i></p> <p>Iedere gemeente kan te maken krijgen met incidenten, die de status van een crisis krijgen.</p>	10%	1.000.000	100.000
<p>10) <i>Afval Attero</i></p> <p>Na de gewonnen arbitragezaak over de eerste periode is over de volgende periode wederom een factuur ontvangen van Attero. De gewesten hebben wederom een arbitragezaak aangespannen. In tegenstelling tot de eerste arbitragezaak is deze verloren. De vorderingen van Attero worden door een deskundige gevalideerd. Vervolgens dient nog bepaald te worden hoe de vordering wordt verdeeld.</p>	70%	125.000	87.500
Subtotaal top 10			2.405.352
Overige risico's			863.403
Totaal			3.268.755
Totaal op basis van 90% zekerheidspercentage			2.941.880

Wijzigingen

Ten opzichte van de jaarrekening 2018 is de totale risicowaarde vrijwel onveranderd.

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- *Risico "Cybercriminaliteit"*
De kans dat het risico zich voordoet is toegenomen, waardoor de risicowaarde is toegenomen;
- *Risico "Stelpost ruimte onder BCF-plafond"*
Op basis van de laatst bekende definitieve uitkering BCF is het risico afgenomen.

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan met betrekking tot het programma aanpak stikstof (PAS). Hierdoor kunnen bouwprojecten vertraging oplopen. Eind september komt er een nieuwe berekeningsmethodiek beschikbaar voor bouwprojecten om te bepalen of een bouwproject voldoet aan de voorwaarden met betrekking tot stikstofuitstoot. Mogelijk ontstaan hierdoor risico's voor bouwprojecten en kunnen te ontvangen bouwleges negatief worden beïnvloed. Dit risico is in de berekening van het noodzakelijke weerstandsvermogen (nog) niet meegenomen.

Inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de verzamelterm van al die bronnen waaruit niet voorziene financiële tegenvallers bekostigd kunnen worden.

Incidentele weerstandscapaciteit	Begroting 2020
Algemene reserve	3.486.000
Inkomensreserve	6.000.000
Vrij aanwendbare bestemmingsreserves	712.000
Stille reserves	-
Structurele weerstandscapaciteit	10.198.000
Post onvoorzien	77.500
Totale weerstandscapaciteit	10.275.500

Weerstandsvermogen

Er wordt uitgegaan van een gewenste minimale score voor de ratio weerstandsvermogen van 'voldoende' (ratio ≥ 1). Deze verhouding wordt als volgt bepaald:

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit/Benodigde weerstandscapaciteit

De ratio weerstandsvermogen wordt als volgt vastgesteld:

Ratio weerstandsvermogen = € 10.275.500,- / € 2.941.880,- = **3,49**

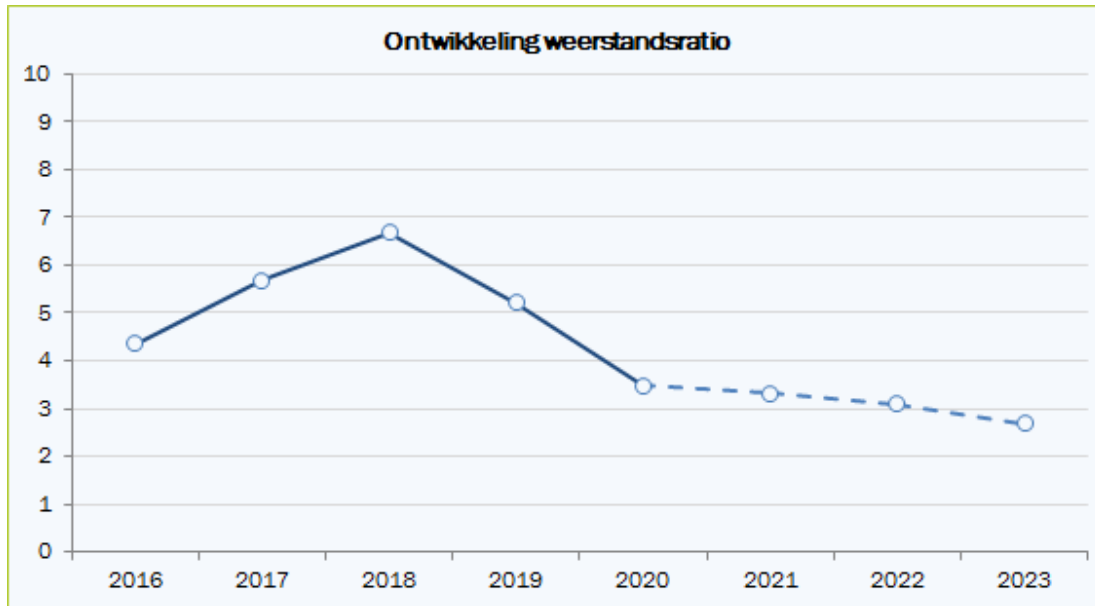
Wij concluderen dat het weerstandsvermogen van de gemeente met een weerstandsratio van 3,49 ruimschoots toereikend is om de risico's op te vangen.

Echter de beschikbare weerstandscapaciteit bestaat voor een groot gedeelte uit de inkomensreserve en deze kan niet zonder consequenties worden aangewend. Als alleen naar de primaire buffers (algemene reserve + post onvoorzien) wordt gekeken, bedraagt de weerstandsratio 1,21 (€ 3.563.500 / € 2.941.880,-). Ook hiermee is de ratio weerstandsvermogen goed.

Ontwikkeling weerstandsvermogen

De onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van de weerstandsratio zien, inclusief een prognose voor de komende jaren. Voor de prognose gaan we uit van gelijk blijvende benodigde weerstandscapaciteit. Voor de beschikbare weerstandscapaciteit gaan we uit van de meerjarenramingen.

Met een weerstandsratio van 3,49 is het weerstandsvermogen van Geldrop-Mierlo goed. Echter vanaf 2018 neemt de ratio fors af. Dit wordt vooral veroorzaakt door het afnemen van de beschikbare weerstandscapaciteit.



Financiële kengetallen

Kengetallen geven inzicht in bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen bijdragen aan het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. De combinatie van de kengetallen geven een indicatie over de financiële positie van de gemeente. Daarnaast bieden kengetallen de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken.

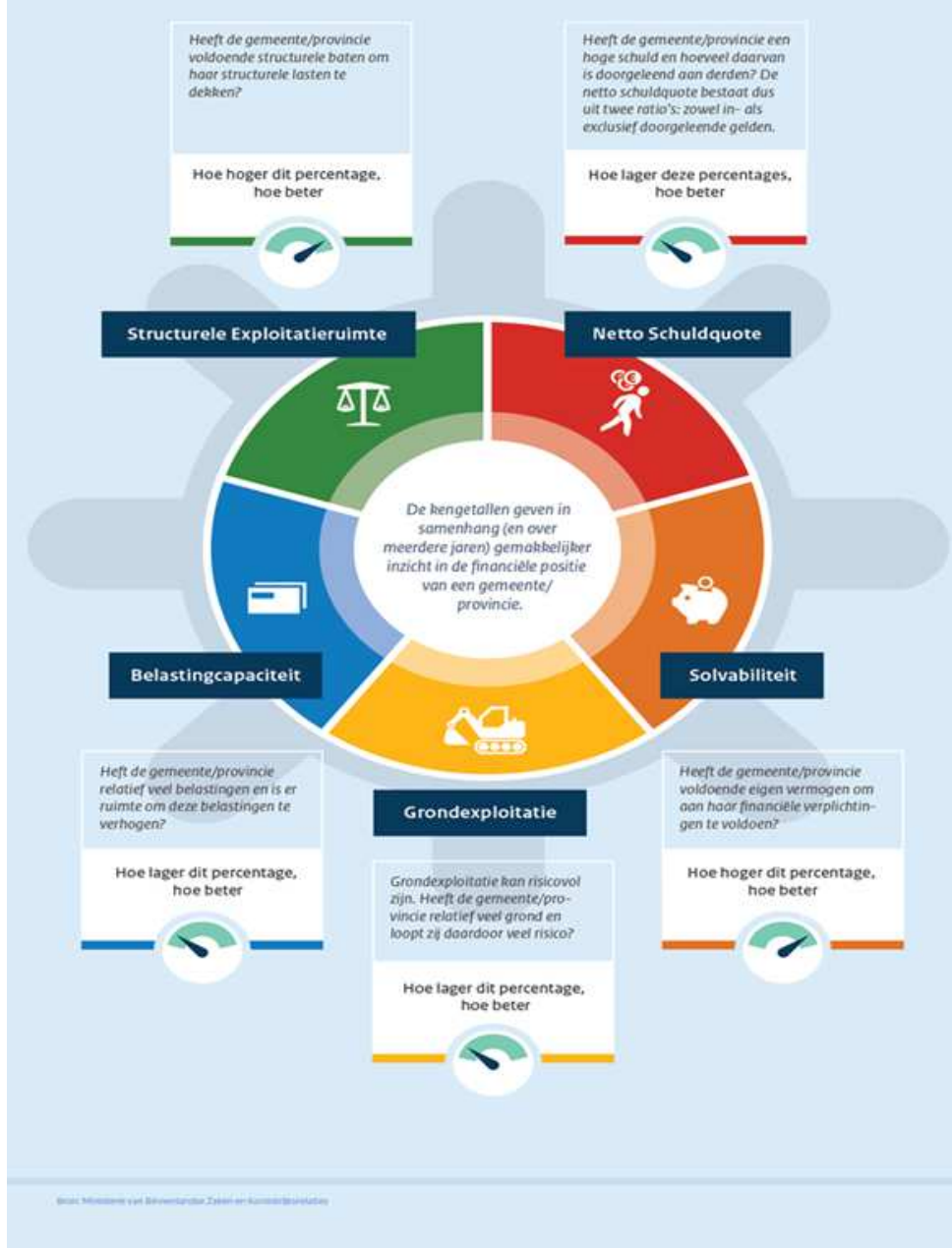
De volgende financiële kengetallen moeten in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen worden:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit.



Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie



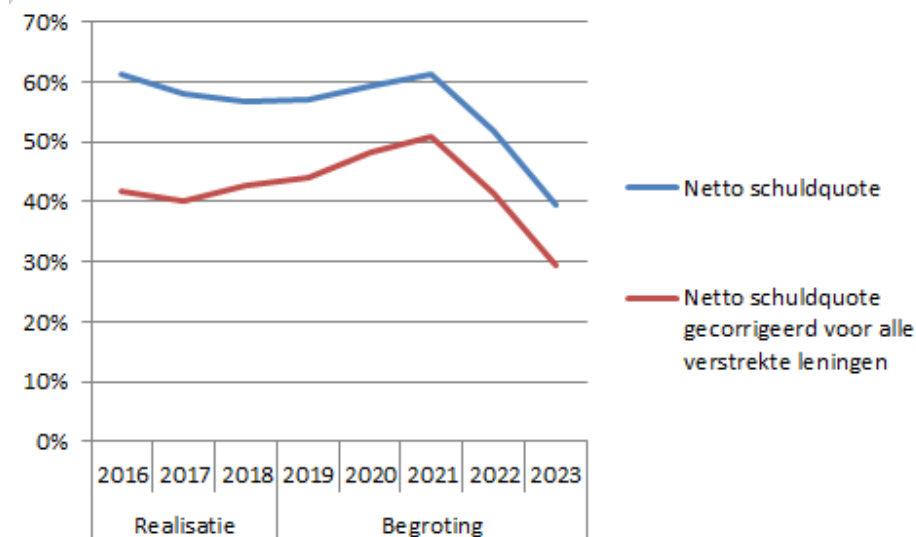
Uitgangspunten

Voor de kolommen realisatie is uitgegaan van de balans zoals opgenomen in de betreffende jaarrekening. De kengetallen voor de begroting 2019 zijn afkomstig uit de Meerjarenbegroting 2019-2022. De kengetallen voor 2020-2023 zijn afkomstig uit voorliggende Meerjarenbegroting.

Omschrijving	Realisatie			Begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote	61%	58%	57%	57%	60%	61%	52%	39%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	42%	40%	43%	44%	48%	51%	42%	29%
Solvabiliteitsratio	33%	40%	37%	37%	34%	32%	34%	38%
Grondexploitatie	27%	31%	23%	21%	10%	1%	-10%	-18%
Structurele exploitatieruimte	2%	-9%	-3%	-1%	0%	1%	0%	1%
Belastingcapaciteit	71%	71%	73%	80%	82%	82%	82%	82%

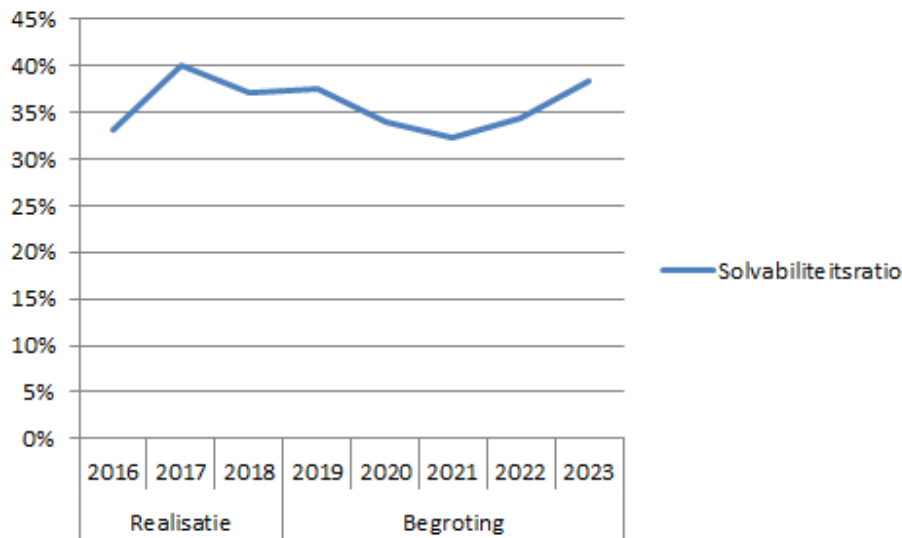
Hieronder volgt per kengetal een korte toelichting.

Netto schuldquote



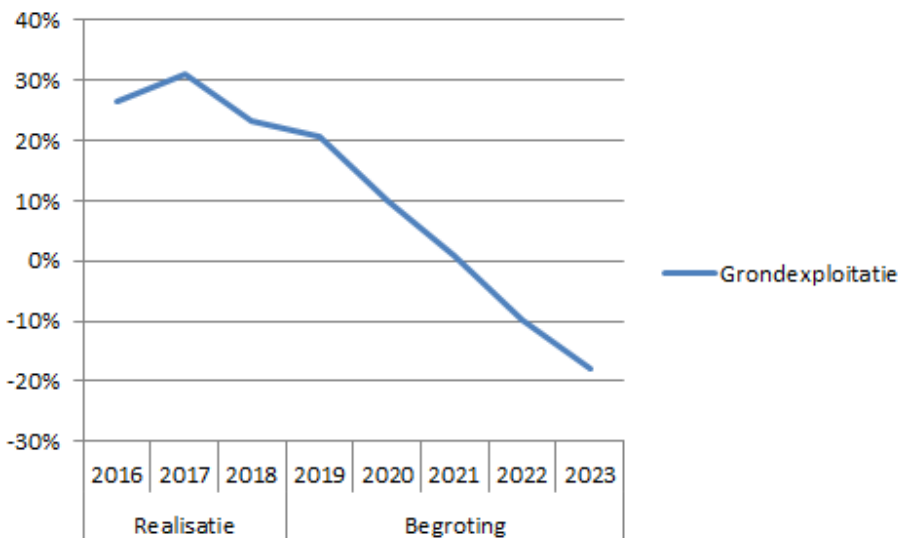
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). De verwachting is dat de daling, die in de voorgaande jaren is ingezet, ook in 2020 en verder tot uiting gaat komen. Dit is een positieve trend en deze wordt mede bepaald door het aflossen van geldleningen.

Solvabiliteitsratio



Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente. De verwachting is dat het eigen vermogen en het balanstotaal nagenoeg gelijk blijven. Hierdoor blijft ook het solvabiliteitsratio nagenoeg gelijk.

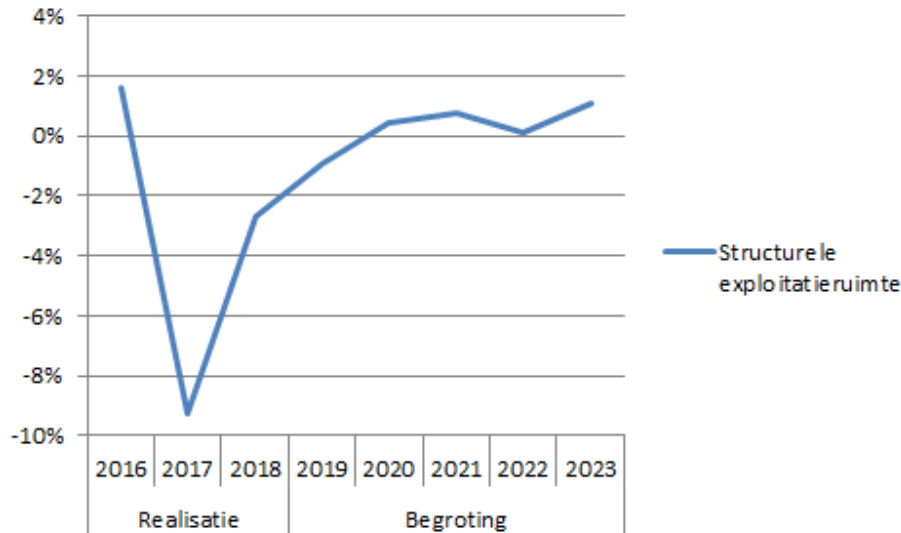
Grondexploitatie



De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Zoals blijkt uit bovenstaande grafiek laat de grondexploitatie een forse daling zien. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de bouwgrond in exploitatie afneemt. Dit is een positieve trend, omdat hiermee de grondexploitatie-risico's aanzienlijk dalen.

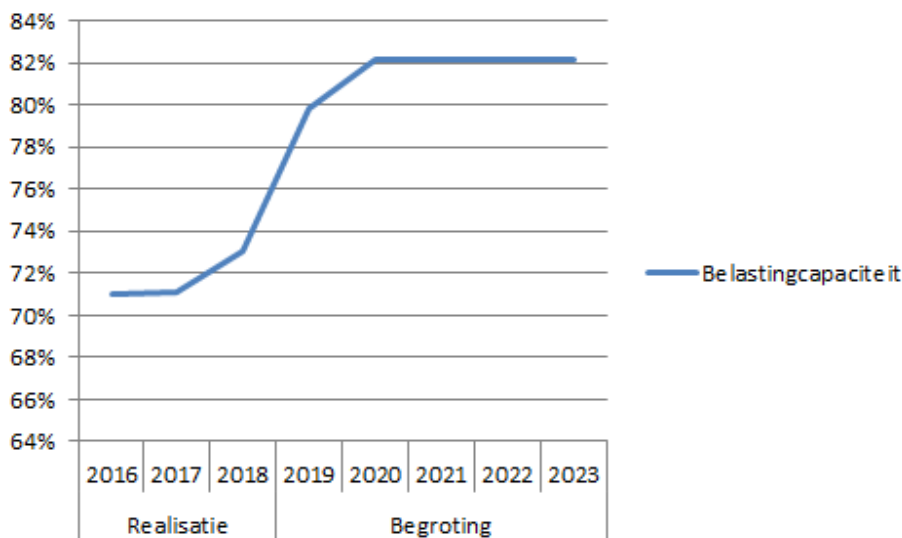
Structurele exploitatieruimte



Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

In 2019 en verder is de structurele exploitatieruimte 0% of hoger. Dit is negatief vanwege het incidentele begrotingstekort in de eerste begrotingsjaren. In de daaropvolgende jaren wordt dit kengetal weer positief, zodat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Belastingcapaciteit



De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar deze kan worden opgevangen of dat er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing, omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn maar ook lager mag worden vastgesteld. De belastingcapaciteit is gestegen naar 82%. Ondanks de stijging is de belastingcapaciteit fors lager dan het landelijk gemiddelde dat op 100% is gesteld.

Conclusie

Er is sprake van een forse geprognosticeerde verlaging van de grondpositie in de meerjarenbegroting 2020-2023. Deze verlaging van de grondpositie en de bijbehorende verkoopopbrengsten zorgen ervoor dat de Netto Schuldquote (inclusief gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) op basis van de begroting verbetert. De verwachting is dat het solvabiliteitsratio en de structurele exploitatieruimte constant blijven.